

**ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКАДЕМІЯ
ФАКУЛЬТЕТ ОБЛІКУ ТА ФІНАНСІВ**

Ваць Марина Олегівна

УДК 658

**ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ**

Освітньо-професійна програма «Фінанси, банківська справа та страхування»
Спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»

Автореферат
дипломної роботи на здобуття
кваліфікації магістра фінансів, банківської справи та страхування

Полтава 2018

Дипломною роботою є рукопис

Робота виконана на факультеті обліку та фінансів Полтавської державної аграрної академії на кафедрі фінансів і кредиту

Науковий керівник доктор економічних наук, професор
Мармуль Лариса Олександрівна
*Полтавська державна аграрна академія,
професор кафедри фінансів і кредиту*

Рецензент кандидат економічних наук, доцент
Рудич Алла Іванівна,
*Полтавська державна аграрна академія,
професор кафедри економічної теорії та
економічних досліджень*

*Захист відбудеться _____ грудня 2018 р. о 9 годині на засіданні
екзаменаційної комісії у ПДАА за адресою: 36003, м. Полтава, вул. Сковороди,
1/3, навчальний корпус 4, аудиторія 425*

*Відповідальний за
нормо-контроль*

О. В. Безкровний

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Податки є головним джерелом наповнення державного бюджету, а з іншої сторони – важливим інструментом державного регулювання економіки. Зміна тенденцій загальноекономічної динаміки вимагає і перегляду підходів щодо податкового навантаження на економіку. Особливої актуальності набуває вирішення проблеми оптимізації механізмів прибуткового оподаткування, що потребує розробки як теоретичної концепції податкової політики, так і практичного обґрунтування напрямів її реформування.

Механізм оподаткування доходів фізичних осіб, який нині використовуються в Україні, має деякі суттєві вади. Серед них – безсистемне надання пільг на безповоротній основі, недосконалість механізмів адміністрування прибуткових податків, відсутність чітко визначених механізмів оподаткування. Недосконалість податкового законодавства привела до фактів ухилення від сплати податків. Це призводить до недостатнього фінансування суспільного сектора, порушення конкуренції, відпливу капіталів за кордон та інших негативних наслідків в економіці та соціальній сфері.

Проблемам оптимізації прибуткового оподаткування, теоретичним та практичним аспектам впливу податків на формування доходів бюджету, напрямам реформування податкової системи в умовах ринкової економіки України присвятили наукові дослідження відомі українські економісти: В. Андрущенко, О. Василик, В. Вишневецький, В. Геєць, А. Даниленко, О. Данілов, Л. Демиденко, Ю. Іванов, А. Крисоватий, І. Луніна, П. Мельник, В. Опарін, А. Соколовська, В. Федосов, Л. Шаблиста. Більшість фахівців акцентують увагу на недоліках податкового законодавства та необхідності його реформування. Виходячи з цих міркувань наголошується, що повністю змінювати систему оподаткування не можна, необхідно здійснювати пошук шляхів її удосконалення. Практично поза увагою залишилась проблема адміністрування податку на доходи фізичних осіб. Дискусійними залишаються питання стосовно об'єктів і шкали ставок оподаткування податком на доходи фізичних осіб, а також стосовно пільгових режимів оподаткування.

Необхідність подальших досліджень у даному напрямі визначили вибір теми дипломної роботи, мету і завдання, предмет і об'єкт дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дипломна робота виконана в межах програми науково-дослідних робіт кафедри фінансів і кредиту за темою «Удосконалення механізму фінансової діяльності підприємств, організацій і установ».

Мета і завдання дослідження. Метою даного дослідження є обґрунтування теоретичних засад та напрямів оптимізації оподаткування доходів громадян в сучасних умовах господарювання. Досягнення цієї мети зумовило необхідність розв'язання таких завдань:

- дослідити сутність, місце та функції податку на доходи фізичних осіб у системі прямого оподаткування;
- визначити економічний зміст поняття оподаткування доходів фізичних

осіб;

- дати оцінку механізмам визначення об'єкта оподаткування податком на доходи фізичних осіб;
- дослідити альтернативи пропорційного та прогресивного прибуткового оподаткування доходів громадян;
- проаналізувати діючі пільгові режими оподаткування та оцінити доцільність їх існування з позицій оптимальності;
- обґрунтувати підходи щодо оптимізації оподаткування доходів громадян;
- розробити сучасні напрямки розвитку автоматизації розрахунків за податком на доходи фізичних осіб;
- розробити рекомендації щодо удосконалення податку на доходи фізичних осіб в сучасних умовах господарювання.

Предмет і об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження є податок на доходи фізичних осіб. Предметом дослідження є удосконалення теоретичних та практичних аспектів оподаткування доходів фізичних осіб в сучасних умовах господарювання.

Методи дослідження. Основним методом дослідження є системний, використання якого зумовило аналіз податку на доходи фізичних осіб у взаємозв'язку всіх їх елементів, а також у взаємодії з розвитком податкової системи в цілому. Дослідження сутності економічних відносин з приводу справляння прибуткових податків, визначення основних понять, формулювання основних принципів і висновків здійснено на основі методу наукової абстракції. Особливості становлення та розвитку оподаткування доходів фізичних осіб в Україні і за кордоном виявлені за допомогою методу порівняльного аналізу. Економіко-математичні методи – для обґрунтування основних напрямків оптимізації оподаткування доходів фізичних осіб.

Інформаційною базою при написанні дипломної роботи стали дані податкового обліку та фінансової звітності державного підприємства «Полтавське лісове господарство» Полтавського району Полтавської області за 2015–2017 роки, а також власні дослідження та спостереження. Інформаційну базу дослідження становлять законодавчі та нормативно-правові акти, що регулюють податкові відносини в Україні, звітні дані Міністерства фінансів та Держкомстату України.

Наукова новизна та практичне значення одержаних результатів. Результатом дипломного дослідження стало обґрунтування теоретико-методичних основ щодо вибору напрямів оптимізації прибуткового оподаткування в Україні. При виконанні дипломної роботи було уточнено визначення змісту прибуткового оподаткування як механізму справляння податків на доходи фізичних осіб; сутність поняття «оптимізація прибуткового оподаткування» як урівноваження інтересів держави та платників податків при виборі варіанту оподаткування доходів шляхом вдалого комбінування і своєчасної зміни розмірів та шкали ставок прибуткового податку, об'єктів оподаткування, податкових пільг та механізмів адміністрування податків в сучасних умовах господарювання.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що розроблені автором пропозиції щодо удосконалення оподаткування доходів фізичних осіб можуть бути використані в практичній діяльності досліджуваного ДП «Полтавське лісове господарство» та інших суб'єктів господарювання відповідної сфери діяльності.

Особистий внесок здобувача. Дипломна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням. Усі розробки та пропозиції, що містяться у роботі, належать особисто автору.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження доповідалися й одержали позитивну оцінку на студентській науковій конференції (Полтава, ПДАА, 25-26 квітня 2018 року).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 2 наукові праці загальним обсягом 0,3 др. арк., у тому числі 1 наукова стаття обсягом 0,2 др. арк., у матеріалах конференції – тези 1 доповіді обсягом 0,1 др. арк.

Структура та обсяг дипломної роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел, що нараховує 51 найменування, містить 21 таблицю, 9 рисунків, 16 додатків. Основний зміст роботи викладено на 101 сторінці друкованого тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дипломної роботи, відображено мету, основні завдання, об'єкт і предмет дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення, наведено дані про апробацію одержаних результатів.

У першому розділі **«Науково-теоретичні основи сучасної системи оподаткування доходів фізичних осіб»** – досліджено сутність та проблеми оподаткування доходів фізичних осіб, розглянуто історичний розвиток системи оподаткування доходів громадян, проаналізовано нормативно-правову базу оподаткування доходів фізичних осіб.

Необхідність податку на доходи фізичних осіб обумовлена наступними чинниками: по-перше, його фіскальним значенням. Це підтверджується тим, що частка його попередника (прибуткового податку з доходів громадян) у доходах зведеного бюджету з року в рік зростала; по-друге, попередня система мала недоліки при оподаткуванні фізичних осіб: доходи жорстко регламентувалися; були обмежені за видами; надавали можливість ухилятися від сплати податку, прямо не порушуючи закон; ввійшла у протиріччя з новими умовами господарювання і, як наслідок, неефективно регулювала доходи громадян; по-третє, податок на доходи фізичних осіб виконує таку роль: регулює грошові кошти (доходи) населення; стимулює використання робочої сили.

Слід зазначити, що податок на доходи фізичних осіб є досить дієвою формою взаємовідносин між державою та її громадянами, яка здійснюється на основі примусового обов'язкового вилучення частини їх доходу для створення централізованого грошового фонду держави з метою виконання її функцій. Важливим є призначення оподаткування доходів різних груп населення з метою

економічного зростання й соціальної справедливості в суспільстві. Досягнення поставленої мети потребує досконалого податкового законодавства, яке повинно спиратися на науково-обґрунтоване визначення бази оподаткування, ставок податку, пільг при оподаткуванні, а також урахування специфічних умов національної економіки, трудових і соціальних традицій населення, демографічної ситуації тощо.

Податок на доходи фізичних осіб в Україні введений в дію з 1 січня 2004 року Законом України «Про податок з доходів фізичних осіб» від 22.05.2003 року за № 889. Декрет Кабінету Міністрів України «Про прибутковий податок з громадян» від 26.12.1992 № 13-92 втратив чинність, за винятком розділу IV у частині оподаткування доходів підприємців. Починаючи з 2011 року податок на доходи фізичних осіб нараховується згідно Податкового кодексу України.

Застосування диференційованих ставок щодо різних видів доходів та збільшення рівня оподаткування деяких із них може стимулювати платників податків до зміни форми отримання доходів на користь тих, що оподатковуються за низькими ставками або не оподатковуються взагалі. Тому досить часто додаткові блага виступають інструментом податкового планування, яке дозволяє ухилятися від прибуткового оподаткування громадян.

В усьому світі в системі податкових відносин важливе місце посідає показник «граничний дохід» – мінімальний розмір отриманого доходу, з якого починається сплачуватися податок. У розвинутих країнах світу система прибуткового оподаткування будується таким чином, що показник «граничний дохід» залежить від кількості дітей, сімейного стану платника та способу оподаткування за єдиною чи роздільною системою. Іноземні системи оподаткування спрямовані на формування кінцевого доходу домогосподарств таким чином, щоб кожна фізична особа мала в користуванні після оподатковуваного доходу, достатній для фінансування необхідних витрат на задоволення своїх потреб.

На сьогодні вітчизняна методика пільгового оподаткування доходів фізичних осіб у певній мірі відповідає світовій практиці, в якій найпоширенішими методами пільгового оподаткування є зниження податкової ставки на певний період, звільнення від сплати податку, надання податкового кредиту, використання неоподатковуваного мінімуму та пільгове оподаткування доходів при здійсненні окремих видів витрат.

Запровадження пільг в оподаткуванні доходів фізичних осіб поряд з розширенням бази оподаткування дозволить здійснювати регулювання соціальних процесів в Україні. При аналізі законодавчого регулювання податку на доходи фізичних осіб через закладення податкових соціальних пільг реалізується один із найважливіших податкових принципів – гнучкість. Адже, закріплюючи стабільні, тривалі норми, зокрема щодо визначення поняття платника податку, об'єкта оподаткування, ставки податку, через надання таких пільг держава регулює особливості застосування цього податку в дещо змінених умовах.

Реалізація принципів оподаткування має не тільки велике практичне значення для платників податків, а й доктринальне для вчених-юристів,

оскільки здійснює вплив на розуміння прямого оподаткування. Призначення принципів полягає в узгодженні двох основних вимог до податкової системи: задоволення фіскальних потреб держави при врахуванні інтересів платників податків. Тому наукове обґрунтування принципів оподаткування виходить із задач виконання державних функцій і впливу податків на економічну діяльність.

В Україні система нормативно-правового регулювання оподаткування доходів фізичних осіб складається з декількох рівнів: Податковий кодекс України; Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»; укази, постанови, які встановлюють норми нарахування та сплати податку на доходи громадян; Положення (стандарты) бухгалтерського обліку; рекомендації, інструкції з організації методики нарахування, сплати та ведення бухгалтерського обліку; наказ власника (керівника) про облікову політику підприємства.

До основних завдань нарахування та сплати податку на доходи фізичних осіб можна віднести наступні (рис. 1).

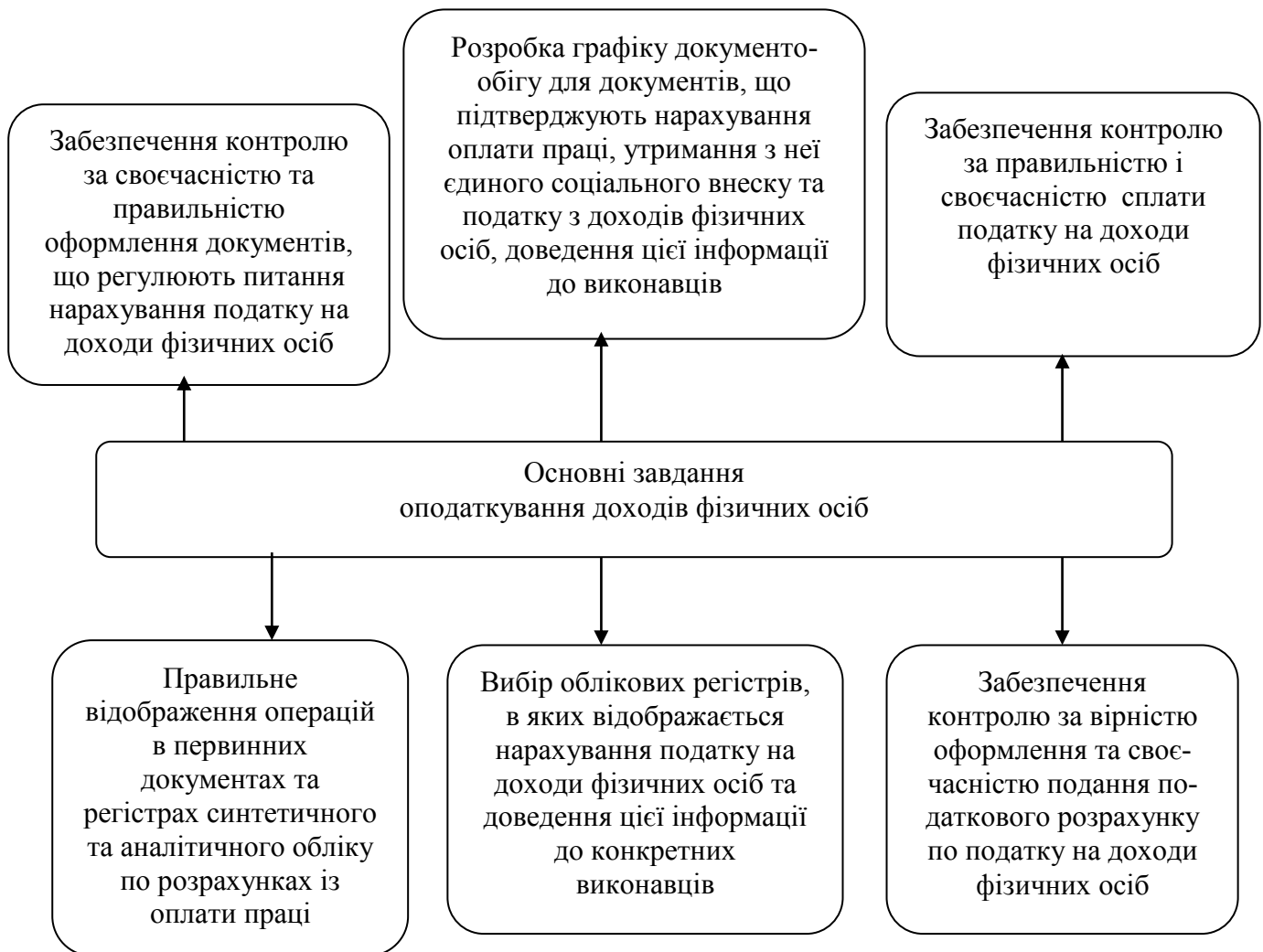

Рис. 1. Основні завдання оподаткування доходів фізичних осіб

До 2004 року в Україні застосовувалась прогресивна шкала оподаткування, з мінімальною ставкою 10 % та максимальною – 40 %. Розмір ставки залежав від обсягу оподатковуваного доходу. У Декреті Кабінету Міністрів України «Про прибутковий податок з громадян» неоподатковуваний мінімум пов'язується з мінімальною заробітною платою. Зокрема зазначається, що сукупний оподатковуваний дохід громадянина зменшується на суму, що не перевищує встановленого чинним законодавством розміру мінімальної місячної заробітної плати (неоподатковуваний мінімум). У нормативно-законодавчих актах є численні положення, що зменшують податкову базу. Як і раніше, не оподатковуються пенсії, що надходять із бюджету.

На сьогоднішній день порядок нарахування та сплати податку на доходи фізичних осіб регламентується Податковим кодексом України розділом IV «Податок на доходи фізичних осіб», який введений в дію з 1 січня 2011 року. Закон України «Про податок з доходів фізичних осіб» з моменту введення в дію Податкового кодексу України втратив свою чинність. Слід зазначити, що суттєвих змін у нарахуванні та сплаті податку на доходи фізичних осіб із введенням в дію Податкового кодексу України не відбулося. Внесено уточнення щодо надання пільг окремим категоріям громадян, щодо надання податкової знижки (в законі – податковий кредит), визнання платників податку, податкової бази, об'єкту оподаткування тощо.

Таким чином, нормативно-правове регулювання обліку та аналізу оподаткування доходів фізичних осіб здійснюється: Податковим кодексом України, Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Законом України «Про аудиторську діяльність», П(С)БО 11 «Зобов'язання», П(С)БО 26 «Виплати працівникам» та іншими нормативно-законодавчими актами.

У другому розділі **«Фінансовий механізм оподаткування доходів громадян»** – проведено фінансово-економічний аналіз досліджуваного підприємства, здійснено аналіз порядку нарахування та сплати податку на доходи фізичних осіб і застосування соціальних пільг в ДП «Полтавське лісове господарство».

Оцінка фінансово-економічного стану підприємства ДП «Полтавське лісове господарство» за 2015-2017 роки подана в табл. 1. Дані таблиці свідчать, що за досліджуваний період чистий дохід від реалізації продукції, товарів, робіт та послуг ДП «Полтавське лісове господарство» збільшився на 0,3 % і становив у 2017 році 51019 тис. грн. Поряд із цим збільшення собівартості реалізованої продукції на 0,3 % обумовило збільшення валового прибутку на 0,2 %. У структурі операційних витрат частка собівартості реалізованої продукції, робіт та послуг збільшилась з 75,0 % у 2015 році до 78,7 % у 2017 році, а частка витрат на збут зменшилась з 7,0 % до 2,5 %. Питома вага адміністративних витрат зменшилась з 8,4 % у 2015 році до 8,1 % у 2017 році, а інших операційних витрат зросла – з 9,6 % до 10,7 %.

Чистий прибуток співпадає з прибутком після оподаткування і становить у 2015 році 1958 тис. грн, а в 2017 році 1409 тис. грн, абсолютне зменшення становить 28,0 %. У 2015-2017 роках частка чистого прибутку в доходах від

реалізації продукції, товарів, робіт, послуг становила 3,8 %, 4,9 %, 2,8 %, відповідно по роках.

Таблиця 1

Аналіз формування, структури та динаміки фінансових результатів діяльності ДП «Полтавське лісове господарство» за 2015-2017 рр.

Показники	2015 р.		2016 р.		2017 р.		2017 р. у % до 2015 р.
	сума, тис. грн	част- ка, %	сума, тис. грн	част- ка, %	сума, тис. грн	част- ка, %	
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	50880	X	59462	X	51019	X	100,3
Операційні витрати у тому числі:	53783	100,0	59634	100,0	51396	100,0	95,6
а) собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	40358	75,0	45039	75,5	40479	78,7	100,3
б) адміністративні витрати	4520	8,4	4081	6,8	4154	8,1	91,9
в) витрати на збут	3762	7,0	5033	8,4	1284	2,5	34,1
г) інші операційні витрати	5143	9,6	5481	9,3	5479	10,7	106,5
Валовий прибуток (збиток)	10522	X	14423	X	10540	X	100,2
У % до чистого доходу від реалізації продукції	X	20,7	X	24,3	X	20,7	X
Прибуток (збиток) від операційної діяльності	2460	X	3756	X	2191	X	89,1
Фінансові та інвестиційні доходи	-	X	-	X	-	X	-
Фінансові та інвестиційні витрати	72	X	180	X	473	X	у 6,6 р. б.
Прибуток (збиток) діяльності підприємства до оподаткування	2388	X	3576	X	1718	X	71,9
Податок на прибуток	430	X	644	X	309	X	71,9
Прибуток (збиток) після оподаткування	1958	X	2932	X	1409	X	72,0
У % до прибутку підприємства до оподаткування	X	82,0	X	82,0	X	82,0	X
Чистий прибуток (збиток)	1958	X	2932	X	1409	X	72,0
У % до чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	X	3,8	X	4,9	X	2,8	X
У % до валового прибутку	X	18,6	X	20,3	X	13,4	X

Платниками податку на доходи фізичних осіб є фізичні особи – резиденти, зокрема працівники, які отримують як доходи з джерелом їх походження з території України, так і іноземні доходи, та нерезиденти, які отримують доходи з джерелом їх походження з території України та податкові агенти згідно Податкового кодексу України, розділ IV «Податок на доходи

фізичних осіб». Обов'язки нарахування, утримання та сплати (перерахування) податку до бюджету покладено на податкового агента, що нараховує (виплачує) оподатковуваний дохід на користь платника податку, утримує податок від суми такого доходу за його рахунок, використовуючи ставку податку. Податковий агент, в даному випадку ДП «Полтавське лісове господарство» – юридична особа, яка зобов'язана нараховувати, утримувати та сплачувати податок на доходи фізичних осіб до бюджету від імені та за рахунок платника податку, вести податковий облік та подавати податкову звітність до податкових органів відповідно до Податкового кодексу України.

Аналіз стану та динаміки нарахування і сплати податку на доходи фізичних осіб до бюджету за 2015-2017 роки у ДП «Полтавське лісове господарство» подано в табл. 2.

Таблиця 2

**Нарахування податку на доходи фізичних осіб в
ДП «Полтавське лісове господарство» за 2015-2017 рр.**

Показники	2015 р.	2016 р.	2017 р.	Відхилення 2017 р. від 2015 р., +; -
Середньооблікова чисельність працівників, чол.	286	271	274	-12
Нараховано податку, тис. грн	1433,72	1659,50	2086,25	+652,53
Середньомісячна заробітна плата, грн	2785,20	2835,50	3525,00	+739,80
Сплачено податку до бюджету, тис. грн	1433,72	1659,50	2086,25	+652,53
Процент сплати податку, %	100,0	100,0	100,0	X

Середньомісячна заробітна плата зросла на 739,80 грн, і становила в 2017 році 3525,00 грн. Податок на доходи фізичних осіб сплачувався протягом досліджуваного періоду в повному обсязі. Нарахована сума податку на доходи фізичних осіб в 2015 році становила 1433,72 тис. грн, а в 2017 році 2086,25 тис. грн. Абсолютне збільшення податку за досліджуваний період склало 652,53 тис. грн. Таке зростання податку на доходи фізичних осіб відбулося за рахунок зменшення середньооблікової кількості працюючих та суттєвого зростання заробітної плати, а також збільшення ставки податку з 15 % у 2015 році до 18 % у 2017 році. Таким чином, сума нарахованого податку на доходи фізичних осіб повністю сплачується до бюджету у встановлені законодавством терміни. Бухгалтер ДП «Полтавське лісове господарство» утримує і перераховує податок на доходи фізичних осіб до бюджету при кожній виплаті доходу (заробітної плати та виплат прирівняних до неї) або її частини.

Порядок застосування податкових соціальних пільг по податку на доходи фізичних осіб в ДП «Полтавське лісове господарство» подано в табл. 3. Аналіз динаміки застосування податкової соціальної пільги свідчить, що питома вага працівників, які користувалися податковою соціальною пільгою в 2017 році становила 21,9 % від загальної кількості працівників, що на 0,6 % більше ніж у 2015 році.

**Динаміка застосування податкових соціальних пільг в
ДП «Полтавське лісове господарство» за 2015-2017 рр.**

Показники	2015 р.	2016 р.	2017 р.	Відхилення 2017 р. від 2015 р., +; -
Середньооблікова чисельність працівників, чол.	286	271	274	-12
Чисельність працівників, що користуються звичайною податковою пільгою, чол.	61	58	60	-1
У % до загальної чисельності працівників, %	21,3	21,4	21,9	+0,6
Чисельність працівників, що користуються підвищеною податковою пільгою, чол.	18	16	17	-1
У % до загальної чисельності працівників, %	6,3	5,9	6,2	-0,1
Нараховано податку на доходи фізичних осіб, тис. грн	1433,72	1659,50	2086,25	+652,53

Підвищеною соціальною пільгою користувалося 17 працівників у 2017 році та 18 чол. у 2015 році. Питома вага працівників, які користувалися підвищеною податковою соціальною пільгою в 2017 році становила 6,2 % від загальної кількості працівників, а в 2015 році – 6,3 %. Загальна сума податку на доходи фізичних осіб за досліджуваний період збільшилась на 652,53 тис. грн.

У третьому розділі **«Шляхи удосконалення оподаткування доходів громадян»** – удосконалено методику складання податкової звітності по податку на доходи громадян, розроблено шляхи удосконалення нарахування податку та використання комп'ютерних технологій.

Подання податкової звітності про суми доходів, нарахованих (сплачених) на користь платників податку, і сум утриманого з них податку за формою № 1-ДФ передбачено Порядком заповнення та подання податковими агентами податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податку, і сум утриманого з них податку.

Порядок заповнення Податкового розрахунку сум доходу нарахованого (сплаченого) на користь платників податку, і сум утриманого з них податку (форма № 1-ДФ) регулює подання органам державної фіскальної служби податковими агентами звітності щодо нарахованих та виплачених фізичним особам сум доходів і сум утриманих з них податків, що регламентується постановою Кабінету Міністрів України «Про заходи щодо впровадження ідентифікаційних номерів фізичних осіб – платників податків та інших обов'язкових платежів». Дія цього порядку поширюється на підприємства, установи, організації усіх форм власності, комерційні банки, інші фінансово-кредитні установи, і фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності, які виплачують доходи фізичним особам.

Граничні терміни подання Податкового розрахунок сум доходу

нарахованого (сплаченого) на користь платників податку і сум утриманого з них податку (форма № 1-ДФ) наведено в табл. 4.

Таблиця 4

**Граничні терміни подання Податкового розрахунку
сум доходу нарахованого (сплаченого)
на користь платників податку і сум утриманого з них податку**

Звітний період	Граничний термін подання форми № 1-ДФ
1 квартал	10 травня
2 квартал	9 серпня
3 квартал	9 листопада
4 квартал	9 лютого

Останнім часом проблеми вдосконалення оподаткування громадян приділяється чимало уваги: по-перше, реформовано прибутковий податок з громадян у бік зменшення ставки, що сприяло розширенню бази оподаткування та стимулюванню економічної активності платників, по-друге, внесено суттєві зміни з метою спрощення процедур адміністрування, по-третє, зменшено обсяг податкових пільг. Значно зросла кількість наукових праць, автори яких досліджують систему прямого оподаткування населення та порушують питання щодо їх вдосконалення. Водночас є значні проблеми щодо забезпечення системності побудови прямого оподаткування як специфічного фіскального інституту, який, як відомо, має потужний регулюючий та стимулюючий потенціали. Потребує розв'язання і проблема прогнозування надходжень податку на доходи фізичних осіб до бюджету.

Аналіз розвитку податкових систем європейських країн свідчить про дедалі більшу роль прибуткового оподаткування доходів громадян. Зростаюча податкова культура і свідомість платників податків дає змогу забезпечувати сталі надходження до бюджету і використовувати податки як інструменти, що стимулюють прискорення науково-технічного прогресу, збільшення зайнятості, рівномірний розвиток територій.

Оподаткування доходів, що одержують громадянами не за місцем основної роботи доцільно оподатковувати наступним чином: сума доходу помножена на відповідний відсоток податку згідно зі шкалою (скориговане число). З метою дотримання принципу соціальної справедливості при оподаткуванні доходів громадян шкала оподаткування податком на доходи фізичних осіб має бути диференційованою, тобто ставка податку повинна прямо залежати від розміру оподатковуваного доходу.

На основі аналізу досвіду застосування оподаткування фізичних осіб в розвинутих країнах світу та математичних розрахунків можемо зробити висновок, що впровадження запропонованої податкової системи забезпечить соціальний ефект. Створюються передумови для формування середнього класу у суспільстві. Це досягається шляхом як рівномірного зростання ефективної податкової ставки при збільшенні доходів населення, так і оптимальною класифікацією населення у відповідності до розміру отриманого доходу.

У табл. 5 відобразимо пропоновану прогресивну шкалу податкових ставок, яка розроблена в залежності від розміру сукупного місячного оподаткованого доходу фізичних осіб.

Таблиця 5

**Пропонована шкала податкових ставок
в залежності від розміру місячного доходу**

Категорія	Місячний сукупний оподатковуваний дохід (умовно прирівняний до мінімальної заробітної плати)	Ставки податку
1	З доходу у розмірі до однієї мінімальної заробітної плати	20 відсотків від суми доходу
2	З доходу у розмірі від однієї мінімальної заробітної плати до трьох мінімальних заробітних плат	Податок на доходи у розмірі до однієї мінімальної заробітної плати + 15 відсотків від суми доходу, що перевищує розмір мінімальної заробітної плати
3	З доходу у розмірі від трьох мінімальних заробітних плат до п'яти мінімальних заробітних плат	Податок на доходи у розмірі до трьох мінімальних заробітних плат + 20 відсотків від суми доходу, що перевищує розмір трьох мінімальних заробітних плат
4	З доходу у розмірі від п'яти мінімальних заробітних плат до семи мінімальних заробітних плат	Податок на доходи у розмірі до п'яти мінімальних заробітних плат + 25 відсотків від суми доходу, що перевищує розмір п'яти мінімальних заробітних плат
5	З доходу у розмірі від семи мінімальних заробітних плат до десяти мінімальних заробітних плат	Податок на доходи у розмірі до семи мінімальних заробітних плат + 30 відсотків від суми доходу, що перевищує розмір семи мінімальних заробітних плат
6	З доходу у розмірі понад десять мінімальних заробітних плат	Податок на доходи у розмірі до десяти мінімальних заробітних плат + 35 відсотків від суми доходу, що перевищує розмір десяти мінімальних заробітних плат

Запропонована комбінована система оподаткування доходів громадян є більш вигідною за існуючу із пропорційною ставкою 18 % від бази оподаткування. Загалом, запропонована система стимулює високі доходи, що призводить до підвищення рівня життя населення та надає можливість здійснювати заощадження, що є джерелом економічного зростання країни. Вона автоматично коригується, відповідно, до щорічної зміни мінімальної заробітної плати. Таким чином, зміна шкали ставок прибуткового оподаткування населення поки що не призвела до очікуваних обсягів легалізації доходів та не стимулювала в очікуваній мірі їх зростання.

У розвинених країнах досить широко розповсюджене використання інформації не з облікових та звітних джерел платників із метою встановлення дійсних обсягів необхідних платежів до бюджету. Її перелік, як правило, не обмежується. У деяких країнах вона застосовується в випадку неможливості розрахувати податок через відсутність облікових даних, у деяких – при наявності обґрунтованих підстав не довіряти поданій звітності платника.

Виходячи з вітчизняної практики, непрямі методи визначення податкових

зобов'язань мають застосовуватися у практиці адміністрування податків як у випадку повної відсутності інформації для сплати, так і за наявності підстав сумніватися у її достовірності. При цьому, звичайно необхідно на законодавчому рівні чітко регламентувати умови та процес прийняття відповідних рішень. Впровадження податків чи змін у податкових системах багатьох європейських країн супроводжується широкою агітаційною кампанією щодо переваг і важливості тих чи інших кроків у сфері оподаткування. До такої роботи поряд із державними податковими органами залучаються і приватні компанії. Такого досвіду Україна не має, тому більшість населення сприймає запровадження податків негативно. А в деяких країнах Європейського Союзу запровадження тих чи інших законів можливе лише після отримання згоди населення шляхом референдуму. Розширення демократичних засад у подальшому позитивно вплине на весь податковий процес. Є підстави стверджувати, що такі форми вкрай необхідні і для України.

Здійснення послідовної податкової політики з усвідомленням стратегічної мети економічної інтеграції України, приєднання до європейських організацій, сприятиме виходу її економіки з глибокої кризи й забезпечить умови для поступового зростання. Зміни в системі оподаткування громадян необхідні. Вони мають бути послідовними і передбачуваними, стимулюючого характеру. Для досягнення цієї мети необхідні заходи, з одного боку, контрольно-карального характеру, з іншого – у напрямку раціоналізації податкового законодавства. В цілому в ході податкової реформи необхідний перехід від виконання податками, переважно, фіскальних функцій до стимулюючих та регулюючих.

ВИСНОВКИ

В сучасних умовах пошуку шляхів виходу з економічної кризи, назріла необхідність податково-бюджетного регулювання замість проведення суто фіскальної податкової політики. Разом із тим, слід зазначити, що багато проблем оподаткування доходів громадян ще не знайшло однозначного трактування. При реформуванні національної податкової системи не повною мірою враховується досвід реформування податкових систем у розвинених країнах.

Для розкриття досліджуваної теми дипломної роботи використовувались матеріали державного підприємства «Полтавське лісове господарство» Полтавського району. Проведені дослідження з питань удосконалення оподаткування доходів громадян дозволили зробити наступні висновки та розробити конкретні пропозиції.

1. Податок на доходи фізичних осіб є прямим податком, який встановлюється безпосередньо щодо платників, його розмір залежить від масштабів об'єкта оподаткування, тобто платять більше ті члени суспільства, які мають вищі доходи. Податковий кодекс України – єдиний документ, який по-справжньому стосується кожного громадянина, незалежно від місця проживання, соціального стану або виду діяльності і регулює порядок

нарахування та сплати податку на доходи фізичних осіб.

2. Запровадження пільг в оподаткуванні доходів фізичних осіб поряд з розширенням бази оподаткування дозволить здійснювати регулювання соціальних процесів в Україні. При аналізі законодавчого регулювання податку на доходи фізичних осіб через закладення податкових соціальних пільг реалізується один із найважливіших податкових принципів – гнучкість. Адже, закріплюючи стабільні, тривалі норми, зокрема щодо визначення поняття платника податку, об'єкта оподаткування, ставки податку, через надання таких пільг держава регулює особливості застосування цього податку в дещо змінених умовах.

3. Проведена оцінка фінансово-економічного стану ДП «Полтавське лісове господарство» характеризує підприємство, переважно, з позитивної сторони. Чистий дохід від реалізації продукції за досліджуваний період збільшився несуттєво, лише на 0,3 %. Чистий прибуток співпадає з прибутком після оподаткування і становить у 2015 році 1958,0 тис. грн, а в 2017 році 1409 тис. грн. Аналіз платоспроможності і ліквідності ДП «Полтавське лісове господарство» показав, що баланс підприємства за досліджуваний період не є абсолютно ліквідним у зв'язку з нестачею середньо- та низьколіквідних активів. Аналіз показників ліквідності свідчить про високу абсолютну платоспроможність підприємства, що підтверджується наявністю абсолютно ліквідних активів (грошових коштів та поточних фінансових вкладень) за досліджуваний період.

4. Реалізація принципів оподаткування має не тільки велике практичне значення для платників податків, а й для вчених-економістів, оскільки здійснює вплив на розуміння прямого оподаткування громадян. Основним завданням оподаткування доходів громадян є забезпечення своєчасного нарахування і сплати податків і зборів, зокрема, і податку на доходи фізичних осіб. Крім податку на доходи фізичних осіб ДП «Полтавське лісове господарство» нараховує і сплачує наступні податки і збори: податок на прибуток, податок на додану вартість, рентну плату за спеціальне використання лісових ресурсів, екологічний податок, рентну плату за користування радіочастотним ресурсом України, мито, плату за землю, транспортний податок.

5. Податок на доходи фізичних осіб є прямим податком, який встановлюється безпосередньо щодо платників, його розмір залежить від масштабів об'єкта оподаткування. Податковий кодекс України – єдиний документ, який стосується кожного громадянина, незалежно від місця проживання, соціального стану або виду діяльності і регулює порядок його нарахування та сплати. Аналіз динаміки нарахування та сплати податку на доходи фізичних осіб ДП «Полтавське лісове господарство» показав, що нарахована сума податку в 2015 році становила 1433,72 тис. грн, а в 2017 році 2086,25 тис. грн. Абсолютне збільшення податку за досліджуваний період склало 652,53 тис. грн, що обумовлено суттєвим зростанням середньої заробітної плати, а також збільшення ставки податку з 15 % у 2015 році до 18 % у 2017 році. Середньооблікова кількість працюючих зменшилась на 12 чол. і становила в 2017 році 274 чол. У той час як середньомісячна заробітна плата

зросла на 739,80 грн, і становила в 2017 році 3525,00 грн.

6. Сума нарахованого податку на доходи фізичних осіб повністю сплачується до бюджету у встановлені законодавством терміни. Податковий агент ДП «Полтавське лісове господарство» утримує і перераховує податок на доходи фізичних осіб до бюджету при кожній виплаті доходу (заробітної плати та виплат прирівняних до неї) або її частини, а нараховує один раз на місяць за ставкою 18 %. Проведена оцінка порядку застосування податкової соціальної пільги свідчить, що відсоток працівників підприємства, які користувалися податковою соціальною пільгою в 2017 році становив 21,9 % від загальної кількості працівників, а підвищеною соціальною пільгою користувалося 17 чол. у 2017 році та 18 чол. у 2015 році. Відсоток працівників, які користувалися підвищеною податковою соціальною пільгою в 2017 році становила 6,2 % від загальної кількості працівників, а в 2015 році – 6,3 %.

7. Інформація про нараховані та утримані суми податку на доходи фізичних осіб відображається ДП «Полтавське лісове господарство» в Податковому розрахунку сум доходу нарахованого (сплаченого) на користь платників податку, і сум утриманого з них податку (форма № 1-ДФ). Щоквартально підприємство подає до Державної фіскальної служби Податковий розрахунок протягом 40 календарних днів, що слідує за останнім календарним днем звітного кварталу поточного року.

8. В ДП «Полтавське лісове господарство» нарахування та сплату податку на доходи фізичних осіб автоматизовано за допомогою готового програмного продукту Універсал 5.+(190.125) – це універсальна комп'ютерна програма, яка призначена для автоматизації діяльності підприємств різних видів та форм і використовується на різноманітних об'єктах господарювання для автоматизації функцій оперативного управління і господарського обліку. Від інших інформаційних систем подібного класу Універсал 5.+(190.125) відрізняється своєю конфігурацією.

Враховуючи проведені дослідження та з метою удосконалення фінансового стану підприємства, порядку розрахунків з бюджетом з приводу оподаткування доходів фізичних осіб, необхідно:

- забезпечити підвищення рівня відповідальності платників податків за своєчасну і повну сплату належних до бюджету платежів, включаючи встановлення матеріальної та кримінальної відповідальності;
- поступово здійснювати перехід до оподаткування сукупного валового доходу платника податку, який охоплює суму доходу з усіх джерел у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах;
- сприяти удосконаленню умов надання податкової знижки шляхом заміни діючого механізму надання податкового кредиту щороку на реалізацію такого права щомісяця;
- забезпечити впорядкування надання пільг фізичним особам та ліквідацію необґрунтованих пільг щодо прибуткового оподаткування, які деформують вартісні показники в економіці та знижують конкурентоспроможність виробників;

- у Податковому розрахунку сум доходу нарахованого (сплаченого) на користь платників податку, і сум утриманого з них податку (форма № 1-ДФ) було б доцільно ввести графу, в якій вказувати прізвище, ім'я та по-батькові платників податку на доходи фізичних осіб;

- для удосконалення точності і оперативності розрахунків з бюджетом по податку на доходи фізичних осіб рекомендуємо впровадити готовий програмний продукт „1С: Підприємство 8.0”.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

1. Ваць М. О. Удосконалення оподаткування доходів громадян / Ваць М. О. // Економіка і підприємництво : організаційно-методологічні аспекти обліку, фінансів, аудиту та аналізу. Збірник наукових праць за результатами наукової роботи факультету обліку та фінансів. Вип. 18. – Полтава : ПДАА, 2018. – С. 164–166.

2. Ваць М. О. Напрями фінансового оздоровлення підприємств / Ваць М. О. // Матеріали студентської наукової конференції (Полтава, ПДАА, 25-26 квітня 2018 рік) [Текст] : зб. наук. пр. – Полтава : ПДАА, 2018. – С. 267–268.

Анотація

Ваць М. О. Оподаткування доходів фізичних осіб та перспективи його удосконалення. – Рукопис.

Дипломна робота на здобуття ступеня вищої освіти «Магістр» за спеціальністю «Фінанси, банківська справа та страхування». – Полтавська державна аграрна академія, Полтава, 2018.

У дипломній роботі обґрунтовано необхідність та значення оподаткування доходів фізичних осіб. Досліджено сутність та проблеми оподаткування доходів громадян, розглянуто історичний розвиток системи оподаткування, проаналізовано нормативно-правову базу оподаткування доходів фізичних осіб. Проведено фінансово-економічний аналіз досліджуваного підприємства, здійснено оцінку порядку нарахування і сплати податку на доходи фізичних осіб та застосування податкових соціальних пільг.

Удосконалено методику запровадження прогресивно-регресивного оподаткування доходів фізичних осіб на основі узагальнення вітчизняного та зарубіжного досвіду. Розглянуто методику складання податкової звітності по податку на доходи громадян, розроблено шляхи удосконалення нарахування податку та використання комп'ютерних технологій.

Ключові слова: податкова система, податок на доходи фізичних осіб, податкова соціальна пільга, податкова звітність.

Аннотация

Ваць М. О. Налогообложение доходов физических лиц и перспективы его усовершенствования. – Рукопись.

Дипломная работа на соискание степени высшего образования «Магистр» по специальности «Финансы, банковское дело и страхование». – Полтавская государственная аграрная академия, Полтава, 2018.

В дипломной работе обоснована необходимость и значение налогообложения доходов физических лиц. Исследована сущность и проблемы налогообложения доходов граждан, рассмотрено историческое развитие системы налогообложения, проанализированы нормативно-правовую базу налогообложения доходов физических лиц. Проведено финансово-экономический анализ исследуемого предприятия, осуществлена оценка порядка начисления и уплаты налога на доходы физических лиц и применения налоговых социальных льгот.

Усовершенствована методика введения прогрессивно-регрессивного налогообложения доходов физических лиц на основе обобщения отечественного и зарубежного опыта. Рассмотрена методика составления налоговой отчетности по налогу на доходы граждан, разработаны пути совершенствования начисления налога и использования компьютерных технологий.

Ключевые слова: налоговая система, налог на доходы физических лиц, налоговая социальная льгота, налоговая отчетность.

Summary

Wats M. Personal income tax and directions of its improvement. – Manuscript.

Graduate work for obtaining the degree of higher education «Master» in the specialty «Finance, banking and insurance». – Poltava State Agrarian Academy, Poltava, 2018.

In the research paper the necessity and value of personal income tax. The essence and the problem income tax, considered the historical development of the tax system, analyzes the regulatory framework of personal income taxation. A financial and economic analysis of the studied company, the estimation procedure of calculation and payment of tax on personal income tax and the use of social benefits. The technique of introducing a regressive-Progressive personal income tax based on a synthesis of domestic and foreign experience. The method for tax reporting income tax, developed ways to improve the tax assessment and the use of computer technology.

Key words: tax system, income tax, social tax benefit, tax statements, personal, method.